

l'Altərnativa

PERIÒDIC DIGITAL REPUBLICÀ D'ESQUERRA DEL PIRINEU

EL CATALÀ, LA NOSTRA LLENGUA

Dibuix: Júlia Albós

NÚMERO DE TARDOR HIVERN

2023-2024

all. & que ag desuopater deguilelm arnall
al. Et si guilelm arnall me facia tal cosa que drear nom uol get ho ne p
r. indepedo. & gitar nymetre. quanti comanne mi arnall. & dixit mi. guilelm arnall. & si
en ia chiare. & sic iusta pagine est scrip tu sic donauit mi arnall ad guilelm arnall. Et si
nel done hac. Et rancur men dei castel decaboded hon io p r p o d f i d p m a l c h e m i r a r n a l l m a n n e
tis dret. eche nol me feder senet. & illu tor tu que elmen fed idreear nom uol g ia cha anuo ho
tra gisa annu arnall sin no om uolot done. Et rancur deguilelm arnall quar fed con uer
ntro motiu fuerit guilelm. Et rancur de m arnall del castel decaboded quar nerem
et edeler forat que fa en la men onor. Bel ser uici debia tel i delpug que ad illu no debet facer
dem arnall dela casa debor tera che sapre sa ema tol ta no debet abere nisi solu decimu.
re. & rancur de guilelm arnall deu o albo que dedit annu arnall senet meo consiliu
a onor deguilelm arnall sene con elo manna in suu testamentu. Et totas istas raneu
qua ego abeo elctor in meo testamento p d m i p fiducia qua ego abeo in illos que uo ad

GREUGES DE GUITARO ISARN

E DITORIAL

PEL CATALÀ, PER LA NOSTRA VIDA I PEL PAÍS

El número d'enguany de l'Alternativa en paper porta articles sobre la defensa de la llengua catalana, però també porta l'accent sobre la diversitat de l'ús d'aquesta llengua mil·lenària al llarg del territori.

Una vegada més estem demostrant la nostra voluntat de defensa de la cultura local i la gent que decideix crear al voltant d'un nexa comú que és la llengua.

Volem parlar de la creació literària en llengua catalana que a la nostra comarca i al territori pirinenc reflecteix la producció de llibres, siguin del que siguin.

Això no es pot entendre sinó per les arrels profundes que existeixen al nostre territori pel qual respecta a la utilització de la llengua.

Una llengua valenta que s'enfronta amb d'altres que són molt més potents com ara el castellà, l'anglès i el francès.

De fet, el vocabulari pirinenc inclou moltes paraules que s'assemblen a d'altres del nostre entorn, com paraules d'importació que han magnificat el seu ús dins del català, el que ens indica, una vegada més que el català és una llengua viva i no aquest "bitxo" estrany que alguns ens volen fer creure que només s'hauria de quedar en jocs florals i poesies per a decorar.

Diguem NO a aquest argument i lluïtem perquè el català sigui el nexa comú entre tota la gent d'aquest petit país que s'anomena Catalunya i del qual el territori pirinenc és part completament sobirana.

L'Alternativa, davant dels embats negatius de l'estat Espanyol contra la utilització del català, mitjançant sentències judicials "25% d'ús del castellà a l'escola", vol limitar emprar aquesta llengua a la vida diària entre la ciutadania.

El català, llengua oficial de Catalunya, és la llengua originària d'aquest poble, i per això i per moltes altres raons la defensem i promovem que s'utilitzi a tot arreu.

Í NDEX

COM UN NEN PETIT	Pàg. 4
L'ASSOCIACIÓ CULTURAL CAMBULETA I EL PALLARÈS	Pàg. 5
TERRA ESCRITA	Pàg. 7
L'ENTESA INCLUSIVA	Pàg. 8
LA LLENGUA CATALANA, ENTRE LA SUPERVIVÈNCIA I LA MILITÀNCIA	Pàg. 10
EL CATALÀ ESTÀ DE MODA	Pàg. 12
OBLITS I MEMÒRIES	Pàg. 14
SEGUR QUE ES PARLAVA UNA LLENGUA BASCOIDE, AL PALLARS SOBIRÀ?	Pàg. 16
PARAULES QUE M'AGRADEN DE LA PARLA I DEL LLENGUATGE DE L'ALT URGELL	Pàg. 18
L'ENSENYAMENT DEL CATALÀ A LA SEU.	Pàg. 20
EL CATALÀ EN EL MÓN TECNOLÒGIC	Pàg. 22
ÒMNium, GAMESPORTS ELECTRÒNICS I 13.000 JOVES OBREN CAMÍ AL CATALÀ ALS VIDEOJOCS	Pàg. 24
LES LLENGÜES MINORITÀRIES A LA PENÍNSULA IBÈRICA	Pàg. 26

COM UN NEN PETIT

Quan vaig arribar als països Catalans, en concret al Principat de Catalunya només s'havia dir: “escolta Jordi” i “això mateix”.

I com un nen petit, vaig voler aprendre a parlar català.

Segur que vaig empenyar molta gent preguntant, i això com es diu en català, incorporant immediatament tot just el que

havia après, a part evidentment de fer un curs que en aquella època es deia A1 i A2.

A Andorra, encara avui, el que més sentim és castellà i portuguès, però la gent no comptava amb el meu origen, soc Bretó i ho dic cada vegada que puc i on sigui, i volia afegir una petita nota pels amants dels còmics, ni soc Astèrix ni soc Obèlix.

El fet de sentir-me d'una nacionalitat diferent, al ser de l'estat francès potser m'ha donat més possibilitats de considerar la llengua catalana quelcom important i que el seu aprenentatge

era obligatori, doncs jo era a Andorra i la llengua oficial del Principat d'Andorra és el català.

Mal els hi sembla a molts Andorrans de pro que són espanyolistes.

Totes aquestes característiques m'han fet carn de canyó pels Espanyolistes, alguna cosa estranya vinguda de no ser on i que volia tant sí com no parlar català, nedant a contracorrent del qual era el dia a dia al Principat d'Andorra.

És quan he entès el colonialisme cultural espanyol i qui manava realment al Principat d'Andorra, és a dir, el regne d'Espanya.

He entès també l'abast de l'odi que senten les autoritats Espanyoles envers el català, i per si fos per elles no existiria la llengua comtal parlada amb naturalitat arreu dels països catalans sinó una cosa folklòrica que només es faria servir a vegades de jocs florals, etc.

Aquesta percepció del conflicte m'ha permès comprendre on havia de ser, és a dir al costat de la gent que lluita per les seves arrels culturals i lingüístiques i que mostra una realitat diferent per la qual ens volen fer empassar les autoritats Espanyoles.

Reivindicar la llengua i parlar-la és polític i per això, i malgrat tot el que poden dir la gent ben pensant i ben estant espanyola sense odi ni exclusió, **JO PARLO CATALÀ I ENCARA PARLARÉ CATALÀ.**

Yann Marais

L'ASSOCIACIÓ CULTURAL CAMBULETA I EL PALLARÈS

El Pallarès és un dialecte del bloc nord-occidental de la llengua catalana que geogràficament es parla al Pallars Sobirà, al Pallars Jussà i que comparteix alguns dels seus trets amb territoris veïns com ara Andorra i alguns pobles petits de l'Alt Urgell i la Ribagorça.

La formació de dialectes ve donada, la major part dels casos, en els diferents graus de romanització: que es van trobar els romans en arribar a aquestes contrades i s'hi van fer-hi molta o poca estada. En el cas del Pallars abans de l'arribada dels romans es creu que estava habitat per tribus d'origen bascoide si atenem als nombrosos noms de pobles i d'indrets que tenen arrels lingüístiques basques. Pel que fa a l'estada dels romans segurament va ser poca i més aviat tardana.

Així doncs les singulars circumstàncies històriques i socials d'aquesta zona en concret van incidir en la manera de parlar i d'expressar-se dels seus habitants amb trets fonètics i morfològics diferenciats de la resta parlars catalans a més de tenir un extens vocabulari propi.

El pas del temps ha provocat, segurament, la pèrdua de molts trets originals d'aquest dialecte però per sort encara, alguns d'ells, són ben vius a la parla quotidiana dels pallaresos i pallareses. El turisme, els mitjans de comunicació, l'ensenyament a les escoles, la dictadura del català estàndard i la temuda globalització l'han afeblit però en cap cas han aconseguit extingir-lo.

En aquest context de lluita per la pervivència de la parla del dialecte Pallarès han sorgit diferents iniciatives més ho menys reeixides. Una d'elles és l'aportació de l'Associació Cultural Cambuleta. Una associació sense ànim de lucre que porta anys treballant per

la conservació i difusió de la parla dels seus avantpassats.

El punt de partida fou la publicació de la revista Buscallada que tractava diferents aspectes de la vida cultural i tradicional pallaresa per més endavant abandonar aquest format i incidir molt més en el camp de la parla a través d'accions didàctiques i lúdiques.

Un anàlisi preliminar va determinar que per assegurar-ne la vitalitat calia fer una especial atenció a les noves generacions és per aquest motiu que es va iniciar la publicació anual de contes infantils en pallarès que contenen un glossari, una guia de lectura i un Cd on poder apreciar els diferents girs fonètics del dialecte. La constatació, també, de la falta de material didàctic sobre el pallarès a les escoles i amb l'ànim de col·laborar amb el professorat va propiciar altres accions com ara la preparació d'una maleta plena de recursos per ensenyar als nens i nenes com ara puzles, el joc de cercar idèntics, un cd amb 34 cançons de diferents intèrprets que contenen paraules pallareses...

Pel que fa al vessant més lúdic, i no per això menys efectiu, i mostrar arreu l'existència del pallarès s'han imprès i posat a la venda samarretes, dessuadores, bosses de roba i sucrets amb paraules pallareses i la seva corresponent traducció al català, al castellà i a l'anglès. Aquesta original iniciativa a permès lluir en públic i en espais i indrets inimaginables paraules com "potxó" (petó en català) o "furro/a" (esquerp/a en català).

També s'han dut a terme accions en un àmbit més institucional com l'exposició itinerant "Supo-supó amb el pallarès" que comptava amb les aportacions de pallaresos il·lustres com ara el futbolista Carles Puyol i els escriptors Pep Coll i Maria Barbal... Es

va impulsar la guia "Arraelats gent del Parc Natural de l'Alt Pirineu" on els protagonistes expliquen les seves vivències vinculades al territori i escullen una paraula palleresa de especial significat per a ells.

Finalment, una de les darreres iniciatives, ha estat la creació del Premi Cambuleta on es fa un reconeixement a la persona o entitat que ajuda a la conservació i visualització del pallarès. Aquest va recaure en la seva

primera edició al periodista de tv3 Lluís Caelles veí d'Isona .

Tot plegat un ingent intent ,que porta moltes hores de feina al darrera, per evitar la desaparició del pallarès. Afavorir la seva transmissió generació rera generació i mantenir viu un tret identitari del territori.

A.C. Cambuleta

TERRA ESCRITA

Fa 20 anys que se celebra la Fira del llibre del Pirineu a Organyà. De sobte, s'omple la Vila de fauna diversa i peculiar. Veus la llúissor als ulls dels premiats novells, d'escriptors consolidats però il·lusionats amb la seva darrera criatura, editorials i llibreries amatents de retrobar el ramat... Es flaira Pirineu en les presentacions, en les recomanacions de les parades, en les actuacions i representacions fixes o itinerants, en la música i els concerts... Aquell cap de setmana, la literatura pirinenca transita per la catifa vermella de manera estel·lar, ens mostra com n'és de poderosa i és llavors quan sentim com arrela, com en pot ser d'esponerosa la bellesa dels seus escrits! Essent-ne conscients, va néixer el grup Terra escrita, posant a escena lectures i dramatitzacions pirinenques, volent embolcallar-les de màgia i oferir-les com a preuat present als assistents. Un espectacle de la nit del divendres que muda edició rere edició, a voltes picant o fosc, altres còmic o evocador...

El grup participa a la Carrerada de llibres amb una eixordadora xiuladissa per tal de guiar els assistents fins als marges de la C14, per fer partíceps de la Fira als passavolants d'aquesta ruta tan transitada amb l'onejar de centenars de lectors drets com espigues d'ordi...

El dissabte a la tarda és l'encarregat de la Ruta literària pel nucli antic del poble, acompanyats de jovials músics d'arrel tradicional. Melodies pels racons d'Organyà atreuen la gent com si d'Hamelín es tractés i pels carrers ressona de nou l'encís de les lletres pirinenques. Si durant la Fira s'homenatja alguna efemèride d'algun autor o autora, Terra Escrita també hi participa amb la seva rapsòdia incondicional i compromesa.

Durant tot l'any, fa que aquestes lletres delitoses s'escoltin a Ràdio Seu i pren part de la dinamització de moltes presentacions de llibres del territori.

Si us pregunteu què és Terra escrita? Us respondrem que un grup de companys i companyes que s'omplen de joia i d'orgull en poder ser les veus de tanta meravella: contundents, sornegueres, belles, entranyables o de somni... Tenim un Pirineu escrit que batega en les nostres veus delerós de somriures, emocions i pell de gallina!

Visca el Pirineu! Visca Terra escrita!

Marta Jordana, membre de Terra escrita

Aquestes darreres setmanes l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) i la seva secció filològica¹, publicaven un informe on mantenen fora de la normativa alguns usos lingüístics que buscaven ser més inclusius. Assenyalen que hi ha una tendència que manipula la gramàtica per fer-la evolucionar en un determinat sentit (el de la igualtat, afegixo jo), i consideren que es tracta d'una evolució “diferent de la que és habitual en les llengües naturals”. No sé com va ser de natural que comencéssim a parlar de teletreball, de dobles “checks” o de drons, però d'acord.

nostra llengua que *oh, sorpresa*, lliga amb el corrent androcentrista que ha considerat l'home com a mesura de totes les coses i com a sinònim d'ésser humà durant segles i segles), contradiu la gramàtica catalana. Si fem el femení genèric, recullen des de l'IEC, es genera exclusió cap als homes: "el femení per a referir-se a un conjunt de persones format per homes i per dones provoca una interpretació en què els homes en queden exclosos. La interpretació per defecte és que es fa referència a un conjunt format exclusivament per dones. Per tant, es tracta d'un ús que pot generar expressions equívokes i confuses." Resulta interessant

L'informe insisteix en com la voluntat de reivindicar la visibilitat de les dones a través del llenguatge tot cercant alternatives al masculí genèric (norma base de la

com l'exclusió de les dones no preocupa tant, s'han de sentir interpel·lades pel masculí enèric i punt.

¹ Dita secció filològica, per cert, està formada per 42 membres, dels quals només 7 són dones.

Tampoc els agrada massa que fem l'esforç de desdoblar professors i professores i nens i nenes, perquè és redundant i encara troben més estrambòtic si optem per fórmules neutres o apostem per un *ellis*, *fillis*, totis perquè surt de la norma. Potser és que no ens entenem (per bé que parlem el mateix idioma): precisament aquesta seria la gràcia. Sortir de la norma, trencar el binarisme, cosa que pot no ser fàcil d'entendre en el marc patriarcal en què totes ens hem criat, però no per això no s'hauria de respectar o fins i tot incorporar.

La gramàtica catalana diu que fer servir formes neutres o femenines, implica desigualtats i confusió, però no se'ns deixa dir que això mateix és lícit a l'inrevés. Doncs bé, jo voldria recordar, que la gramàtica és una ciència, la ciència del llenguatge, i és innegable que aquesta té el deure i el dret, així com la necessitat, d'avançar, actualitzar-se i repensar-se. De fet, l'informe recull que "els canvis en la normativa lingüística són sovint fruit dels canvis en l'ús social", però és clar, potser no tant.

No hi ha coneixement que no necessiti ser revisat mentre la societat avança i en un món on la pluralitat reclama una existència menys binària on siguin incloses identitats que s'escapen d'aquestes categories, bé mereix ser considerat.

Parlant la gent s'entén. I segurament no serà tan complicat entendre que hi hagi qui triï fer servir formules neutres i plurals que facin de paraigües, o de persones que estiguin fins i tot, inventant-se els seus propis pronoms. Sens dubte, volem que la llengua continuï viva, i mentre la parlem i busquem l'entesa, estaria bé que de pas, donem espai a la realitat (que ja és present l'entenguem o no, ens agradi o no). Podem fer un petit esforç per incorporar el que les altres necessiten? És a través de la categoria simbòlica, que donem sentit i significat a la nostra realitat i, per tant, possibilita categories no existents fins al moment, com per exemple que alcaldessa ja no signifiqui només "muller de l'alcalde". Si de pas aconseguim un món més inclusiu, ja seria estupendi.

Andrea Zen

Carrer Sant Ermengol
nº 6 Baixos
25700 La Seu d'Urgell
Lleida

T-F. +34 973 352 477

info@seugrafic.com
W3.seugrafic.com

LA LLENGUA CATALANA, ENTRE LA SUPERVIVÈNCIA I LA MILITÀNCIA

Les darreres dades sobre l'ús social de la llengua catalana no conviden a l'optimisme. Els estudis demoscòpics més recents posen de manifest la reculada progressiva que la llengua pròpia del país està patint arreu del domini lingüístic, amb situacions alarmants en determinats territoris. Les causes són diverses, des dels canvis demogràfics derivats de la immigració fins a la prevalença del castellà en detriment del català a les xarxes socials i els mitjans de comunicació. Enmig, tot un seguit d'altres motivacions de les quals pengen diverses derivades. A partir d'aquestes constatacions, què caldria fer per revertir la tendència actual? La resposta no és fàcil, perquè la qüestió és complexa, fruit dels canvis socials de les darreres dècades. En qualsevol cas, tots els experts coincideixen a defensar que les iniciatives s'han de prendre des de diversos fronts.

Els qui, com en el meu cas, ens movem en ambients catalanoparlants possiblement no tenim prou assumida la realitat present de l'ús social de la llengua catalana. Vivim en català: amb la família, a la feina i en les nostres relacions socials. Ens fem amb amics catalanoparlants de tota la vida, aquells que vam conèixer quan anàvem a escola i aquells altres que hem anat incorporant al llarg de la vida. A la Seu d'Urgell, on visc, gairebé tots els actes públics són en català, de manera que la llengua pròpia gaudeix, en aquest sentit, d'una bona salut. Si ens ho mirem des de la perspectiva del Pirineu, la seva matriu eminentment rural ens dibuixa una societat majoritàriament catalanoparlant, tot i que no en la mateixa mesura que fa unes dècades. A les poblacions pirinenques més grans és on la prevalença del català al carrer és més baixa, simplement pel fet que la composició social és més heterogènia.

La llengua catalana està sotmesa a moltes

pressions, la primera de les quals és la que exerceix la llengua castellana, molt més forta quant al nombre de parlants i per la seva implantació en la majoria de mitjans de comunicació que arriben a la ciutadania. Tanmateix, en els darrers anys s'està donant la paradoxa que el català és acusat de llengua d'imposició. En efecte, determinats corrents socials, refractaris al català i atiats per partits polítics d'obediència espanyola, malden per estendre un discurs bel·ligerant amb la llengua pròpia del país. Intenten vendre la fal·làcia que la llengua castellana i, en conseqüència, els castellanoparlants estan perseguits a Catalunya. Pretenen girar el mitjó amb un victimisme que, contradictòriament, és alhora un desafiament en tota regla. Els atacs a la immersió lingüística a l'escola són constants, sense treva, sempre amb la metxa a punt d'encendre.

El retorn del PP, ara de la mà de Vox, als governs del País Valencià i les Illes Balears està arrasant els drets lingüístics de la ciutadania catalanoparlant d'aquells territoris. Amb la barroera excusa de la "llibertat de llengües" deixen desamparada, a mercè dels embats, la llengua feble i els seus parlants. Tot el que s'havia avançat els darrers vuit anys ha quedat esborrat sense pal·liatius, sense contemplacions. Política de terra cremada.

La llengua catalana estaria preservada en una Catalunya independent? Si més no, el govern podria legislar per protegir-la sense tenir al damunt l'espasa de Dàmocles que representen ara els tribunals espanyols. Sens dubte que la situació seria molt més falaguera del que ho és ara, tot i que la lluita per l'ús social hauria de continuar sent permanent. Mirem si no els nostres veïns del Principat d'Andorra, on ni el fet de ser el català única llengua oficial li garanteix un ús normalitzat als carrers i als establiments d'atenció al públic. Si més no, sembla que els darrers

anys la tendència descendent ha començat a revertir.

Un dels mals que pateix la llengua catalana és que no és una llengua necessària, excepte per accedir a un lloc de treball a les administracions públiques del país, en el cas del Principat de Catalunya, i ara ni tan sols això en les administracions autonòmiques del País Valencià i les Illes Balears. Amb tot, a Catalunya hi ha treballadors públics que no s'expressen en castellà a l'hora d'atendre ciutadans catalanoparlants: el cas de la sanitat pública és un dels més notoris.

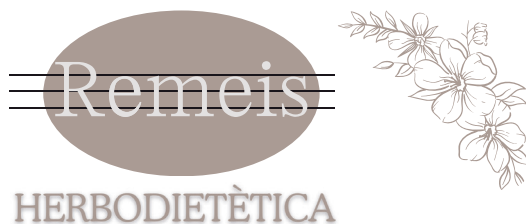
El govern de la Generalitat i entitats socials i culturals han emprès campanyes amb

l'objectiu d'estendre l'ús social del català. Caldrà temps per veure'n els fruits. En qualsevol cas, són del tot necessàries per salvar la llengua. Per part de la ciutadania, el millor que podem fer és portar a la pràctica, cada dia, tossudament, el Mantinc el català. No és fàcil, perquè la inèrcia de canviar de llengua està molt introduïda a la nostra manera de ser, tradicionalment presidida per "l'educació". La llengua catalana és un patrimoni immaterial, compartit pels qui la parlem i ofert als nous perquè se la facin seva. Fem-ho!

Isidre Domenjó Coll
Escriptor

loocal.
*Comunicació
i publicitat*

info@loocal.cat · 657 591 572
Carrer Mare Janer, 56 · La Seu d'Urgell

Carrer Canonges, 23
La Seu d'Urgell

EL CATALÀ ESTÀ DE MODA

A Andorra el català s'ha posat de moda. L'únic país del món on la nostra llengua és l'única oficial ha passat els seus primers 800 anys d'història tan tranquil·lament parlant-la, i els últims pocs anys substituint-la parcialment pel castellà amb la mateixa tranquil·litat. Sabem que el castellà és una llengua bellíssima amb una gran literatura i una quantitat enorme de parlants arreu de món però, com que a la vida res és perfecte, algun defecte havia de tenir, i el del castellà és que allà on va funciona de manera intrusiva i parasitària, engolint totes les llengües que troba al seu pas.

A Andorra de vegades és difícil de viure-hi només en català ja que ens trobem que molta de la gent que està de cara al públic -parlo d'establiments privats, no oficials- és incapaç d'entendre un mínim de la nostra llengua i ja no diguem de parlar-la. Així doncs, és molt habitual que si vols berenar, posem per cas a Canillo, t'hagis de veure demanant un "bocadillo de atún" com si fossis a Teruel. És una pena i un escàndol que ja fa uns quants anys que dura.

Jo soc del Ges, un poblet petit de l'Alt Urgell i em dedico professionalment a ensenyar català als centres d'autoaprenentatge per a adults d'Andorra. Quan vaig començar fa 14 anys pensava que seria xauxa, que poder ensenyar català en un país on és la llengua oficial seria facilíssim perquè tots els meus alumnes podrien practicar-lo nit i dia sense parar. Doncs resulta que res més lluny de la realitat, no paro de trobar-me gent que es desespera perquè per fer-se entendre ha de canviar-se al castellà ja que la persona que tenen al davant no comprèn ni un borrall de la llengua pròpia del país. Un altre fenomen

descoratjador ha estat veure arribar cada any un gran nombre de treballadors temporers que els primer dies a Andorra venien a estudiar català tot motivats fins que al cap de poques setmanes deixaven de venir perquè s'adonaven que podien viure sense problema parlant només en castellà.

Aquest any, però, s'ha produït un canvi radical. Què ha passat? La veritat és que no ho sé del cert, però sospito que alguns dels que manen molt un bon dia s'han adonat que ja estaven fins els pebrots d'haver de demanar un "café con leche" pels bars del seu país i han decidit posar fil a l'agulla. La bona notícia, i aquí sí que els pobres catalanets hem de tenir molta enveja dels nostres veïns, és que ells sí que tenen sobirania total per fer el que volen amb la llengua sense que cap altre govern els pari els peus. En fi, que han decidit -d'una vegada!- que per renovar el permís de residència a Andorra caldrà saber una mica de català. I aquesta decisió, que és absolutament normal, assenyada i necessària, ha creat un autèntic daltabaix.

El boom. La bogeria. El frenesí. A Andorra tothom vol aprendre català, el vol aprendre ara mateix, i tot són corredisses i maldecaps. Algunes companyes de feina expliquen que amics, coneguts i saludats les paren pel carrer per saber si els faran fora del país. Els professors de català ens hem convertit en les estrelles de totes les sobretauls i tothom està molt esverat, com si hi hagués hagut un cataclisme còsmic fatal. Mentre que l'única cosa que ha passat és que per fi, un país que té una cultura, una identitat i una única llengua pròpia vol defensar-la de la manera més raonable, justificada i eficaç possible: procurant garantir que les persones

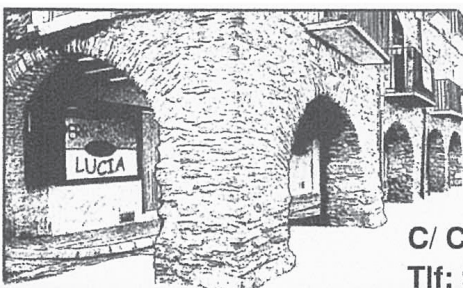
que viuen en aquest país, particularment les que estan de cara al públic, l'entenguin i la parlin. Si us he de ser franca, a mi la llengua que fan servir uns pacífics rendistes que viuen al seu xalet jugant al bridge amb els seus compatriotes no em preocupa gaire. En canvi, si estàs darrere d'un taulell o de la barra d'un bar, no em sembla tan estrany demanar que parlis la llengua pròpia i oficial del país on es troba aquest taulell o aquesta barra de bar. Només faltaria. Molts andorrans són políglotes i cosmopolites, els encanta

xerrar en tants idiomes com saben, però per fi s'han adonat que encara els agradarà més que quan seguin en un cafè, bar, restaurant, perruqueria o dentista del seu país, puguin parlar en la seva, de llengua. Han vist que el fet que això no passi és una anomalia que hauria de ser un fet inaudit en qualsevol país seriós, i que ells tenen la sort de tenir el poder i les eines per canviar-la. Quina enveja que em fan.

Laura Casanovas

PERRUQUERIA LUCIA

C/ Canonges, 53
Tlf: 973 35 47 56

MORGÓ
ELECTRODOMÈSTICS

Jaume Morgó

C/ Major, 60 baixos
25700 La Seu d'Urgell
Tel. fix: 973 35 05 47
Tel. mòbil: 636 32 16 99
E-mail: jaumemorgo2014@gmail.com

OBLITS I MEMÒRIES

Furro, corrons, murri, orc, trumfes, carallot, posella, abuixar, fargar...

Paraules que a poc a poc van quedant en l'oblit dels nous temps.

Random, guai, crush, email, app, birra, videotrucada, top, chill, ghosting, stalker...

Paraules que anem introduint en els nostres parlars.

En el capítol de Plats Bruts "Tinc Piu-Piu" la laia i el David no s'entenen per què ella no entén l'argot juvenil i no fan servir el mateix llenguatge. Des de l'humor la sèrie, després que la laia rebi classes de català "modern" s'arriba a la conclusió que han de parlar en anglès que és el nou idioma per comunicar-se. És una exageració, però és una paròdia de com la comunicació, el llenguatge i l'idioma canvien fins al punt que entre generacions no compartim ni les paraules per poder-nos entendre ni els valors culturals. Un llenguatge canviant que introdueix i perd paraules a mesura que canvia també la societat, i a mesura que aquests canvis es produeixen s'introdueixen nous valors, noves pràctiques culturals, noves creences, noves maneres de fer i de relacionar-nos, així com altres maneres de comunicar-nos, noves paraules, nous llenguatges i noves vies de comunicació. Però el canvi i la introducció implica també pèrdua.

En una societat pirinenca de fa un centenar d'anys segurament cada vall i cada poble tenia paraules i parlars propis, l'economia del moment i la lentitud en les comunicacions permetia i propiciava que així fos. L'èxode rural, el despoblament, la centralització, la terciarització en l'economia, la globalització, els mitjans de comunicació i la digitalització han estat fenòmens que ens han portat a un nou paradigma on els referents del parlar ja no són només els nostres veïns, veïnes

i familiars, sinó també la presentadora de TV3, l'actriu de la sèrie que mirem, el vídeo d'Instagram o el mestre de l'escola que ve de Lleida, Barcelona o València i ens fa dir la lletra M com a "ema" en comptes de "eme" o que ens ensenya que la verdura en qüestió es diu pastanaga en lloc de carrota.

Existeixen molts projectes de recuperació de la memòria oral, entre ells projectes de recuperació dels parlars, com la tasca de l'Associació Escunç amb el ribagorçà o els Motarrots de l'Alt Urgell de Josep Espunyes. Potser n'hi hauria d'haver més, o potser han d'anar acompanyats d'una tasca pedagògica molt gran si es vol que no siguin meres recopilacions d'oblits.

Podem sentir nostàlgia per tot allò que es perd, podem intentar recuperar-ho, podem fins i tot instal·lar-ho en el nou context, però hi ha paraules i llenguatges que no podrem no oblidar-los. També cal sortir de la tendència

essencialista de la cultura, de voler recordar el passat com una fotografia estancada, com si el passat hagués estat quelcom estàtic i sense canvis, com una imatge idealitzada en què res d'allà no canviava, on no es perdien coses i on la gent no es movia en llocs amb altres dialectes.

Sobre l'oblit, l'antropòleg francès Marc Augé deia: "Podría decirse que el objetivo del olvido es la vida: se olvida para poder vivir y para permitir el con-vivir. Por esto, el tiempo que se administra mediante el olvido es el futuro. En su lado opuesto, podríamos decir que el objetivo del recuerdo es la pertenencia". Tant en la nostra vida personal, grupal com social, per tal que hi hagi memòria, també cal que hi hagi oblit. No ens trobem davant de dos antònims, sinó de dos companys necessaris l'un per l'altre.

Quants colors entenem per blanc? Els Inuits tenen un centenar de noms per diferents tons del color blanc, perquè ho necessiten per viure en el seu entorn. Nosaltres tenim un nom, blanc, per descriure tota aquesta gamma de blancs. No necessitem definir-ne i anomenar-ne més. En aquest sentit, les paraules que s'han perdut aquí, a casa nostra, potser ja no tenen sentit en l'actualitat, ja no les necessitem i, per tant, les oblidem. En canvi, n'introduïm de noves que descriuen millor el nostre context actual.

Quin sentit té recuperar paraules locals que hem substituït per altres? Tavella per

mongeta? Té sentit inventariar-les? Quin sentit té mantenir els noms dels pomers autòctons quan ja no són plantats? O mantenir els noms relatius al pasturatge d'ovelles quan cada vegada queden menys pastors? O mantenir els noms dels barrancs, torrents, camps, camins... quan aquests no són habitats ni trepitjats? Mantenir els noms locals dels arbres quan molts de nosaltres ni sabem quin arbre és? O recordar els noms d'eines de treball que ja no utilitzem o els de les cases on no vivim?

En conclusió, si creiem que sí que té sentit fer memòria dels llenguatges i parlars que a poc a poc estem oblidant, tenim feina. Tenim feina perquè els temps corren, la societat cada vegada canvia més de pressa, vivim en una societat globalitzada i les persones que posseeixen el coneixement d'abans moren. Però, hem d'estar atents i atentes, perquè hi ha certes coses que sempre restaran enterrades en l'oblit i que la memòria no il·luminarà... I no és negatiu que així sigui. No ho oblidarem tot, però tampoc ho recordarem tot, recordar o oblidar és una feina de jardiner com diu Marc Augé, en què podem i seleccionem allò que serà oblit o record.

Júlia Albós Iscla

Imatges: Del projecte "Oblits sense memòria" de Júlia Albós en el marc de Cebes Tendres del taller La Tartera.

SEGUR QUE ES PARLAVA UNA LLENGUA BASCOIDE, AL PALLARS SOBIRÀ?

Vaig començar la recerca sobre l'etimologia dels noms dels pobles del Pallars Sobirà perquè no em convencien les etimologies que s'havien proposat fins llavors. Gairebé l'única persona que n'havia ofert era el filòleg Joan Coromines als vuit volums de *l'Onomasticon Cataloniae*, després de donar-hi moltes voltes, vaig adonar-me que el mètode que utilitzava no era empíric. Perquè, quan es trobava al davant d'un topònim opac (vol dir que no se'n sap el significat), després de comprovar com apareixia escrit als documents antics, decidia amb quina llengua s'havia creat i, tot seguit, buscava alguna paraula en aquella llengua que s'assemblés al topònim. Si era un mot referit a elements del paisatge, millor, però si no en trobava cap, buscava altres paraules fins que en proposava l'etimologia. Al Pallars Sobirà, com que Coromines creia que s'hi havia parlat una llengua bascoide fins als segles X i XI i, a més, hi ha topònims com *Escalarre, Isavarre, Unarre, etc.*, que sonen a basc, creia que un 44 % dels topònims dels pobles venien del basc i va buscar mots bascos per explicar-ne el significat.

Quan jo vaig començar la meua tesi doctoral per experimentar un mètode que em permetés desxifrar els topònims dels pobles del Pallars Sobirà, també estava convençuda que m'apareixeria el basc per tot arreu. Es donava per suposat. Sempre s'havia dit que a les altes valls dels Pallars, l'Aran i l'Alta Ribagorça s'havia parlat una llengua bascoide i creia que era quelcom que s'havia investigat i demostrat.

Amb aquest pressupòsit, els dos objectius de la tesi van ser, en primer lloc, proposar un mètode alternatiu al tradicional que em permetés conèixer l'etimologia dels topònims poblacionals del Pallars Sobirà i, en segon lloc, obtenir coneixements de la llengua que els va

crear. És a dir, no saber *quina llengua era*, sinó *com era* (quines característiques tenia).

Les hipòtesis de partida eren tres. Primera: els topònims opacs serien descripcions antigues del lloc on es troben. Segona: els segments repetits dels topònims opacs (*Esca-*, *Esta-*, *Lla-*, *-ós*, *-ui*, etc.) es referirien a elements del paisatge. La seva recurrència no podia ser una coincidència i demostrava una estructura. I, tercera: els topònims opacs estarien formats a partir de paraules compostes com ara *paraigües, pela-roques, collibè o aiguamoll*.

El mètode que vaig dissenyar tenia clar que havia de ser empíric, interdisciplinari i amb un enfocament cognitiu, ja que van ser els humans els que, per la necessitat de comunicar punts de l'espai, van crear els topònims. La finalitat metodològica va ser relacionar estadísticament els trets del paisatge de tots els pobles del Pallars Sobirà amb els diversos segments dels seus topònims. Per tant, el recull de dades geogràfiques associades a cada poble i al seu topònim es va dur a terme a partir del treball de camp, d'entrevistes estructurades a gent gran dels pobles i dels Sistemes d'Informació Geogràfica, mentre que el màxim de segments dels topònims es van aconseguir mitjançant un algorisme matemàtic.

Després d'anàlisis estadístiques i d'estudis sobre els canvis fonètics a partir de les citacions antigues dels topònims, vaig aconseguir aïllar i reconstruir cinc unitats significatives. També se'n podrien dir *lexemes, ètims o arrels*. Són:

- *oil. Seria una forma antiga del mot ull, amb el sentit de 'punt de guaita'.
- *esca. Aquest lexema estaria relacionat amb la idea de 'tall'. En el paisatge serien congostos, osques, escletxes, esquerdes, escales, etc.

- **(b)orte*. Seria un lexema relacionat amb llocs de pas obligats. En el paisatge serien colls, ports, guals o cruïlles.
- **esta*. Aquest lexema es referiria a quelcom relacionat amb la idea de 'immobilitat i permanència'. En el paisatge serien aigües més o menys estancades.
- **one*. Remetria a 'damunt'.

També vaig aconseguir fer una aproximació lingüística a la llengua de creació dels topònims, i va ser llavors quan em vaig adonar que, tot i que alguna d'aquestes unitats significatives es trobava en mots comuns del basc, totes estaven clarament relacionades amb paraules de les llengües indoeuropees i, fins i tot, amb algunes arrels proto-indoeuropees.

Durant els sis anys que vaig estar treballant en la tesi doctoral, vaig anar sabent que l'afirmació que es parlava alguna llengua bascoide als Pallars, l'Aran i l'Alta Ribagorça durant els segles X i XI, venia d'una sola font: d'un article que Coromines va publicar l'any 1958 a les *Actes du VI Congrès International de Sciences Onomastiques*. Després, amb alguns retocs, l'article va aparèixer a *Estudis de toponímia catalana* amb el títol «La Survivance du Basque jusqu'au Bas Moyen Age. Phénomènes de bilinguisme dans les

Pyrénées centrales». Però és improbable que als segles X i XI s'hi parlés alguna llengua bascoide perquè precisament alguns dels primers textos en català són d'aquests segles i d'aquestes comarques i no hi apareix cap reminiscència del basc. D'altra banda, també vaig saber que mai s'ha investigat i demostrat que s'haguessin parlat llengües bascoïdes a aquestes comarques pirinenques.

Per tant, fins on he pogut investigar, ni nego, ni afirmo, que antigament i en dates molt anteriors als segles X i XI s'haguessin parlat llengües bascoïdes al Pallars Sobirà, que és la comarca que he estudiat més a fons. De moment no en tinc proves. El que sí que puc dir és, d'una banda, que s'hi havien parlat una o més llengües indoeuropees i, de l'altra, que les motivacions humanes i la geografia són imprescindibles en l'estudi etimològic dels topònims opacs.

Finalment, com va dir en una ocasió el meu director de tesi per la part geogràfica, l'Albert Pèlach Mañosa, «mai s'ha de deixar de dubtar sobre coses que es donen per sabudes» (Forau d'Aigualluts, 26/09/2021).

Núria Garcia-Quera

Novembre 2023

PARAULES QUE M'AGRADEN DE LA PARLA I DEL LLENGUATGE DE L'ALT URGELL

Agraint i responent el requeriment de l'Aternativa, us diré que aquest autor pateix, des de molt jovenet, de feridura per la lletra.

Només va caldre que, l'any 1972, aquella jove promesa es matriculés a la Facultat de Medicina per comprovar que l'afectació era més seriosa del que em semblava a mi mateix. A banda dels fenòmens socials de l'època, que es van caracteritzar per tota mena de limitacions i imposicions culturals més pròpies d'àmbits colonials, vaig viure el descobriment i la immensa utilitat de l'Etimologia. Com sabeu, la ciència mèdica, entre altres, es caracteritza per haver conservat les llengües clàssiques –les mal anomenades llengües mortes– per definir amb precisió els conceptes anatòmics, semiològics... D'aquesta manera es facilitava la comprensió científica entre professionals de diferents orígens lingüístics internacionals.

Arribat aquest punt, ja us puc assegurar, amics, que qui aprofundeix en el coneixement de l'Etimologia en serà, irremeiablement, una persona posseïda pels seus encants. I aquest va ser el meu cas.

Des dels orígens grecs i llatins de la terminologia mèdica vaig experimentar una recaiguda de la meva feridura. I aquesta va consistir en no limitar l'ús de les llengües clàssiques en allò que exigien els meus estudis sinó que vaig anar practicant en la investigació etimològica de l'origen de les paraules de la meva parla nativa, la catalana.

–*"Sóc pell, ja he begut oli"*, vaig pensar. No hi ha res a fer; això que en aquells temps podia haver estat considerat una activitat insalubre, no va ser així i va passar força desapercbut perquè no significava l'ús de la llengua catalana

en grups de més de quatre o cinc persones que havien de ser 'dissoltes' sense més dilacions. No. Podia esplaïar-me en fer els meus progressos en la intimitat sense generar sospites.

Poc temps més endavant, la llengua anglesa va anar guanyant espais, potser també amb estil colonial, amb un dur frec a frec i una, no menys dura, tête a tête amb la francesa; com sempre. I així va ser com també ens vam haver d'anar formant en aquestes altres llengües més, diguéssim, modernes per poder llegir i entendre mitjanament bé els treballs científics estrangers que ens anaven afegint en els nostres programes d'estudis.

Sí, certament, vaig acabar els estudis de la carrera general de Medicina. Era l'any 1978 i les coses havien canviat una miiiica, mica. No gaire, no us penseu.

La llavor va anar creixent i, tan aviat com m'ho van permetre, em vaig preparar els exàmens de la llavors coneguda com a Junta Permanent de Català, constituïda l'any 1981.

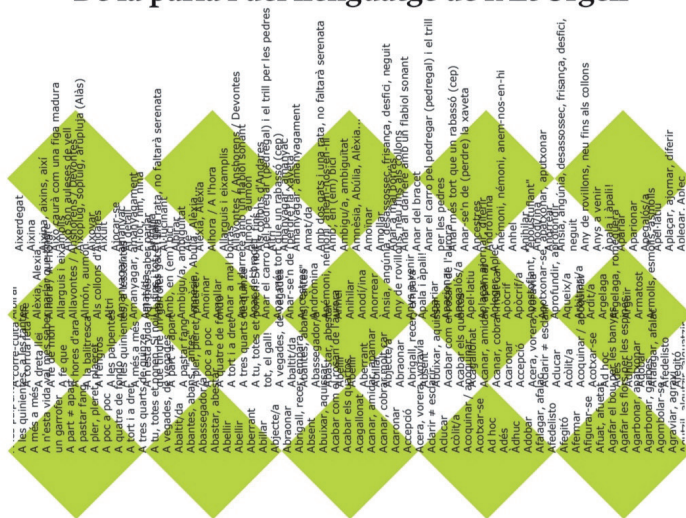
Ve-t'ho aquí que d'una cosa vaig passar a l'altra; però van néixer i van anar venint íntimament relacionades. Vam venir a viure a l'Alt Urgell l'any 1985. Aquí he anat expressant els meus coneixements medicoquirúrgics però també, paral·lelament, he anat donant mostres de la meva afectació literària i comunicativa en llengua catalana. He escrit llibres, més d'un centenar d'articles, he fet de rapsode d'espectacles poético-musicals, he fet una cinquantena de programes culturals a Ràdio Seu. I, progressivament, he anat certificant que la meva dolència per la lletra anava expandint-se, una cosa de no dir, en altres direccions: dialectologia, arcaïsmes, fonètica.

Qualsevol estudiós amb sentit crític troba en la llengua catalana un patrimoni cultural immens, una joia que cal preservar. Som ben coneixedores i coneixedors, però, que la nostra llengua està en una situació vulnerable. Pels mateixos motius històrics, però també, en alguns casos, amb la nostra col·laboració desinteressada, la nostra llengua és percebuda en alguns sectors com una amenaça i com una eina 'polititzable' segons els colors i els interessos de què es tracti.

JOAN AIXÀS

PARAULES QUE M'AGRADEN

De la parla i del llenguatge de l'Alt Urgell

El projecte *Paraules que m'agraden. De la parla i del llenguatge de l'Alt Urgell*, va anar prenent forma ja fa una 3 anys i mig, L'autor es va proposar l'objectiu d'anar una mica més enllà del Català normatiu i volia créixer en aquell coneixement que us he esmentat de la Dialectologia. Especialment, la de la nostra comarca de l'Alt Urgell.

Diverses persones i col·lectius dels nostres àmbits comarcals veïns han anat fent espontàniament, esporàdicament, en els darrers anys, una feina de recollida, d'estudi, de seguiment de les paraules dialectals vulnerables i, ateses les circumstàncies globals de debilitat de la nostra llengua, amenaçades de caure en el desús i en l'oblit. Doncs ara, també en el nostre, hem treballat intensament per fer-ne un recull posant en valor i respectant tot allò que s'ha fet fins ara en el nostre propi entorn comarcal i en les comarques i àmbits veïns.

Aquesta feina ha necessitat la participació de moltes persones. El grup que porta el mateix nom a les xarxes ha arribat a tenir 240 persones de diversos indrets que hi han fet les seves aportacions i els seus comentaris. Aquestes persones han estat coordinades i moderades per mi mateix i per col·laboradores i col·laboradors en el projecte com la Beth Segura, Manel Figuera, Glòria Sunyol i Montse Ingla Torné. En els treballs finals he rebut l'ajut i l'assessorament de l'Anna Martí, docent i filòloga; el Joan Obiols, docent, escriptor i mestre de català i la M. Pilar Ingla, docent i filòloga. També comptem amb la incorporació d'un excel·lent professional, el Ramon Berga per fer les feines de maquetació, disseny i il·lustració.

I tot això està dedicat en homenatge als nostres avantpassats, a les generacions anteriors que han sabut conservar la parla i les seves variants dialectals, malgrat els embats a què han hagut de fer front.

Ara ens trobem en els moments decisius de fer els retocs finals i presentar el projecte a les institucions per tal d'obtenir el suport necessari per fer-ne una edició amb les característiques de format, maquetació i il·lustració que creiem que una obra d'aquesta empena, pes i magnitud ha de poder tenir.

Joan Aixàs i Obiols
Mètge, humanista i escriptor

L'ENSENYAMENT DEL CATALÀ A LA SEU

Quan l'amic Yann em demana que escrigui sobre l'ensenyament de la llengua catalana, la nostra llengua, a la Seu, sap perfectament que és una petita història de lluita, de reivindicacions de necessitats bàsiques. Avui, setembre de l'any 2023, és molt difícil imaginar-se una societat catalana, una societat urgellenca, on no s'ensenyi el català a les escoles i on bona part de les matèries no siguin ensenyades en català. I això, sense oblidar mai el castellà, la nostra llengua germana. Quina joia haver nascut en un territori amb un capital cultural tan ric. El que avui comprenem molt clarament és que el català ha de ser el nostre eix de comunicació, i els que viuen i treballen aquí han de comprendre'l, estimar-lo i parlar-lo, perquè forma part de la seva vida i dels seus drets cívics.

Quan jo vaig néixer, l'any 1947, era un mal moment per a la nostra llengua. Els vencedors de la Guerra Civil de 1936 la volien veure reduïda a un ús casolà, allunyada d'unes aules escolars presidides pels retrats del dictador Francisco Franco, de l'ideòleg del feixisme espanyol, José Antonio Primo de Rivera, i pel crucifix amb una imatge de Crist manipulada de la manera més barroera i pecaminosa. En certa manera, vaig tenir sort, perquè la meva mare, la Pilar Sort, havia rebut una sòlida educació en català a les aules de la seva vila natal, Cardona. Les seves cartes maternals, escrites en un català correcte i afectuós, m'havien arribat a semblar estranyes, atès que jo només sabia escriure i llegir en castellà. Si em permeteu revelar-vos un secret, us diré que per als meu deu anys era una alenada d'aire fresc rebre les seves cartes en aquell campament falangista del Flamisell.

Parlar de l'ensenyament del català a la Seu durant el franquisme, és parlar d'una persona estimada i reconeguda, és parlar de l'olianès Albert Vives i Mir, de professió sacerdot. En aquelles aules tan austeres del nostre Seminari dels anys cinquantes del segle passat, sota les ales "protectores" d'una Església compromesa amb el franquisme fins al moll dels seus ossos, l'Albert Vives, magre de físic, potent d'esperit, feia classes en català. En aquell bosc seminarista, farcit de tot tipus de repressions, es produïren dos fets no revolucionaris en sí però enfrontats amb el conservadorisme franquista i eclesial del moment. Un, va ser la onada d'espiritualisme llançada pel llavors director espiritual, el professor Quer, i l'altra, la que avui ens interessa, les classes de català i en català d'Albert Vives. Eren unes guspies sí, però suficients per encendre focs en les consciències d'estudiants de capellà, com per exemple, el Pasqual Ingla i Torra entre molts d'altres.

A començaments de la dècada dels setantes, arribava allò que convenim en descriure com el tardofranquisme —malgrat que la virulència dels aparells repressius lluitava amb tota la seva esplendor—, amb el nou vehicle utilitari, el 600, i el naixement de la nostra societat de consum. Aquest principi d'albada es reflectia en una permissivitat de l'ús del català per part de les associacions culturals controlades. Així, fruit de la col·laboració de la diputació de Lleida i l'ajuntament de la Seu, es van començar a impartir unes inèdites classes de català, cosa mai no vista des del temps de la Segona República. L'explicació de tan sorprenent iniciativa residia en el fet que el secretari municipal, Josep Espar i Tressens, que era franquista, ho compaginava amb amb la creació poètica (era un poeta noucentista, deixeble de López

Picó). Les fruites d'un temps. Espar, veient que els vents oficials permetien la promoció regionalista de la cultura catalana, va ser l'ànima de l'organització de les classes de català, anomenades pomposament, "Càtedra de Cultura Catalana Mossèn Pere Pujol". Una maniobra a la qual s'hi afegia el prestigi del reconegut arxiver d'Urgell.

El professor encarregat del curs va resultar ser Mn. Albert Vives, que era un sincer demòcrata-cristià i un personatge que portava la cultura catalana, ell sí, arrelada en la seva dimensió més cívica i social, al moll dels seus ossos sacerdotals. Vaig tenir el privilegi de ser-ne alumne, afamat de gramàtica catalana, i de tenir-hi excel·lents companys i companyes de curs. Anar fent-se gran és com pujar una muntanya, cada pas, cada any, et fa guanyar perspectiva. I com més amunt pots arribar, més i millor comprens la importància de determinats períodes de la vida, que es queden allà, en l'amplària del paisatge calitjós que dissenya el temps, amb un relleu inesborrable.

Per a la gent jove d'avui dia és difícil de comprendre que fer classes de català, o el simple fet d'assistir-hi, ja era una mostra de revolta i de posició crítica vers la dictadura franquista. Com es pot imaginar algú, avui dia, que la Guàrdia Civil ens vigilés i tingués controlat Mn. Vives per unes activitats tan innocents? Però era així, un ambient irrespirable de falta de llibertat, que arrossegava cap al tancament i a la por a la gran majoria dels ciutadans. Malgrat tot, érem joves i sota el comandament de l'Albert Vives formàvem un gran equip. I si defallíem, a les reunions que fèiem a casa seva, ens convidava, per endolcir les penes, a ratafia d'Oliana.

Aquell primer curs de català, 1972, aniria seguit de molts altres i de la fundació, l'any

1975, de la delegació d'Òmnium Cultural de l'Alt Urgell —amb relacions molt intenses amb el Principat d'Andorra i la Cerdanya—, de la qual en va ser president Mn. Albert Vives. Entre uns fets i uns altres anirien sorgint dos equips molt efectius. El primer, seria format pels que ens convertiríem en professors de català per a adults, és adir, per a la ciutadania en general: Montserrat Rebès Gomà, Lorena Dolcet Clé, Carme Ribó Domenjó i jo mateix. El segon, importantíssim, el formarien els mestres més implicats en l'ensenyament del català, sobretot, el Baldomer Vallverdú i la Roser Companys, que serien els capdavaners de dotzenes i dotzenes de professionals de l'ensenyament, amb tot el que això representava per a les escoles. Respecte a aquest darrer grup de treball, s'ha de reconèixer que es feia dins del marc de la més estricta legalitat en ser una prova pionera a tot Catalunya. Recordo ben bé els noms de la Teresa Pedrós, el Paco Segués, la Carme Fuentes, la Teresa Rebès, l'Amadeu Clausó i molts d'altres... No oblideu mai que per ensenyar català calia un afegit ideològic i cultural, perquè era remar contracorrent.

La figura d'Albert Vives i Mir va ser la d'un líder que va reunir esperit de lluita, força de convicció i sobretot una gran capacitat intel·lectual —era músic, escriptor, poeta...— que li permetia fer molta feina. També es veritat que va comptar amb un equip de gent que va fer possible que l'Alt Urgell fos una comarca capdavantera, un autèntic exemple de regeneració de la cultura i la llengua.

Amadeu Gallart Sort.
Economista.

Òmnium, Gamesports electrònics i 13.000 joves obren camí al català als videojocs

Qui no s'ha enganxat alguna vegada a un videojoc i sentit l'adrenalina de competir amb altres? Els esports electrònics i videojocs són diversió, però també una indústria que mou milions d'euros i d'espectadors arreu del món. I el català, què hi pinta en tot això?

Doncs resulta que el català té molt a dir i a fer en el món dels videojocs. Però no ho té fàcil. El català és una llengua minoritzada i discriminada en aquest àmbit, com en molts altres. El 95% del contingut d'esports electrònics no està disponible en català, malgrat que 540.000 joves els segueixen a Catalunya. Això vol dir que els joves catalans no poden gaudir plenament dels seus jocs preferits en la seva llengua.

Però la cosa està començant a canviar. Hi ha gent que està lluitant per fer que el català sigui una llengua viva i present en tots els àmbits. Una d'aquestes iniciatives és la que estem impulsant des d'Òmnium Cultural amb Gamesports electrònics, creant la primera lliga d'esports electrònics en català: les lligues LLOP.

Aquestes competicions són les primeres que es fan íntegrament en català dels videojocs League of Legends, Valorant i TFT, tres dels més populars del món. Vam crear les LLOP el 2021, vam aconseguir l'autorització oficial de Riot Games per organitzar competicions en català i ja sumem més de 1.000 jugadors repartits en 60 equips de tot el territori, 25 comentaristes, 6.000 seguidors i milers d'espectadors que gaudeixen de les LLOP tant en línia com als esdeveniments presencials que estem multiplicant arreu del país: un total de

més de 13.000 joves obrint pas al català als videojocs.

Les competicions es retransmeten 4 dies a la setmana en directe pel canal de Twitch de Gamesports Electrònics, que recentment ha aconseguit ser el primer canal de *gaming* en català que obté l'accés al programa exclusiu de socis de Twitch, situant el nostre canal dins el 0,1% dels canals de tot el món que compten amb verificació oficial. Gràcies a les LLOP i els milers de joves que s'hi estan sumant, estem multiplicant la projecció internacional del català i fent que els milers de joves catalans que segueixen els esports electrònics puguin gaudir-los en català.

A Òmnium estem compromesos amb el futur de la llengua. Volem que el català es pugui utilitzar amb normalitat en tots els àmbits, i per això col·laborem amb milers de joves de tot el país per fer-lo arribar arreu: als videojocs, a TikTok, a Netflix, a l'esport, al cinema, a la literatura, a Alexa i Siri... Podràs trobar tot el que estem fent a: treulallengua.omnium.cat

Amb el teu suport, serem més forts i sumarem nous èxits pel català. Fes-te soci o sòcia d'Òmnium Cultural a fes-te-soci.omnium.cat i ajuda'ns a fer possible aquest somni. Perquè el català és la nostra llengua, i la volem utilitzar amb orgull.

A Òmnium hi cap tothom!

CAFÉ ORIENTE

Carrer Major, 12
Tel. 973 35 17 32
25700 LA SEU D'URGELL

FORMATGES DE L'ABADESSA

 Formatges de l'Abadessa

Judit Carreira Ruiz

C/. Canonges, 45
25700 La Seu d'Urgell
T. 607 579 608
formatgesdelabadessa@gmail.com

IDAPA

Institut per al Desenvolupament
i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran

*Institut entath Desvolopament
e era Promocion deth Naut Pirenèu e Aran*

EL CATALÀ EN EL MÓN TECNOLÒGIC

No fa massa temps enrere, trobar un programari amb la nostra llengua era molt complicat. Els programaris estaven traduïts només en les llengües majoritàries per les grans tecnològiques, és a dir, en anglès, francès, espanyol o alemany per nomenar algunes.

Per sort a poc a poc tot canvia, però hem de ser conscients que un percentatge molt alt d'aquest canvi ha estat provocat per la insistència per part de tots i totes nosaltres, els usuaris, en voler programari amb català. Molta d'aquesta feina de traducció ha estat possible gràcies a persones voluntàries que fan justament aquest treball. L'exemple més pràctic i visible el tenim a les Viquipèdies, molt conegudes entre els estudiants. Perquè una recerca a Viquipèdia surti amb català, significa, que darrere hi ha hagut una persona que o bé ha fet una traducció de la web original, o simplement ha fet una entrada amb la mateixa informació però amb català.

Qualsevol de nosaltres podem donar un cop de mà, simplement cal un registre i amb pocs coneixements informàtics podem sumar. Cada vegada hi ha més col·laboració de persones que ajuden de forma desinteressada a plataformes com el Softcatalà o LibreOffice o com deia la Viquipèdia.

Actualment, a més del tema programari, tenim una altra batalla oberta. Estic parlant dels ja coneguts assistents virtuals i la famosa intel·ligència artificial, anomenada IA. Volem que aquests dispositius i aquestes eines puguin reconèixer la veu i l'idioma amb català.

Fins fa poc menys d'un any, amb els assistents virtuals "Siri" i "Alexa" era impossible que poguessin entendre una paraula amb català i es limitaven a respondre "No entiendo la pregunta". Ara ja podem configurar el nostre dispositiu i canviar l'idioma. També podem veure canvis en l'app GoogleMaps de la multinacional Google. Aquest mateix juny la

seva oferta lingüística només es limitava al text, és a dir, ens donava les instruccions només amb text, però no podia donar les ordres de veu del camí a seguir per arribar al destí escollit. Després de mesos d'espera i proves en els dos sistemes operatius més comercials, ja podem configurar l'App al català.

A nivell més internacional existeixen iniciatives dedicades a la donació i validació de veus, promoguda per la Fundació Mozilla dedicada al Programari Lliure, anomenada Common Voice. Mozilla Common Voice és una iniciativa per a ajudar a ensenyar a les màquines com parlen les persones de veritat i no haver de sentir veus robòtiques.

Amb aquesta tecnologia, aquí a Catalunya, tenim un projecte anomenat projecte **AINA**, projecte desconegut per molts i moltes, on l'objectiu principal és que la tecnologia entengui i parli el català.

En aquest projecte el que es vol és que les màquines aprenguin i parlin català i, per tant, el primer pas és aprendre-ho. És per això que hi ha una crida oberta a totes les persones que vulguin participar, ja que fan falta milions d'hores de veu amb català de persones de tots els gèneres, edats, dialectes i registres. És important saber que les companyies tecnològiques, tindran accés a la base de dades que entre tots i totes haurem creat per tal de poder fer els canvis adients a les seves eines i apps.

Deixo l'enllaç per si algú s'anima **<https://www.projecteaina.cat/>**

Com veieu, a poc a poc moltes eines van canviant i cada vegada trobem més eines que democratitzen les tecnologies a tots els nivells, donant supervivència a la llengua.

@estercollado
Dinamitzadora i Educadora en l'Ús Social de les TIC. Dinamitzadora del Punt Òmnia de la Seu d'Urgell.

LES LLENGÜES MINORITÀRIES A LA PENÍNSULA IBÈRICA

Si hagués d'escollir només dues paraules per definir què és una llengua escolliria IDENTITAT I CULTURA, encara que una llengua és molt més: una llengua és una manera de ser, sentir i veure el món.

El passat 26 de setembre es va celebrar la vint-i-dosena edició del Dia Europeu de les Llengües, que es va iniciar el 2001, amb l'objectiu de promoure la riquesa de la diversitat lingüística d'Europa.

El català, l'euskera, el gallec, l'asturià, l'aragonès i l'aranès són les llengües minoritàries a la península ibèrica. Aquest pluralisme lingüístic i cultural requereix una especial protecció per part de l'estat, i ha de ser un dels principis bàsics de la nostra societat.

Què és una llengua?

Una llengua no és només el llenguatge amb el qual un país, un poble, una comunitat, un territori, o un grup es comunica. Una llengua és un identificador del nostre lloc d'origen, de la nostra identitat, de la nostra manera de ser, sentir, i comunicar.

Una llengua és la família i la societat, representa el llegat dels nostres avantpassats, i de tota la societat en la qual hem nascut, crescut, madurat i viscut. Un recull d'emocions, sentiments, alegries i patiments.

Una llengua és la cultura, la tradició, les festes, les reunions, els costums, i fins i tot, les cançons són la llengua. Les diferents formes d'expressar-nos signifiquen molt més que simples paraules, són emocions transmeses generació rere generació. La frase "qui dia passa any empeny" és un endavant, representa molt la manera de veure la realitat i afrontar la vida. La meua mare deia "tengamos la fiesta en paz", frase que repetia sovint, ella era castellana i pacífica, com tots els de la seva família, en canvi, la família del meu pare era més guerrera, "roja" i rebel.

El nostre llenguatge i la manera de parlar diu molt del que pensem, del que sentim, i de com som. La forma de parlar d'un país, poble, comunitat o grup diu molt de com és aquell país, poble, comunitat o grup.

La nostra península ibèrica té una meravellosa riquesa lingüística i cultural a preservar i

potenciar, on el millor de cada comunitat hauria de servir per SUMAR i no per restar. Com entendre que fins aquest 2023 les diferents llengües de l'estat no s'hagin pogut fer servir al parlament? La resposta està, en gran part, en els 40 anys de franquisme.

La dictadura que vàrem patir, amb una repressió bestial, on el que pensava diferent o emigrava o acabava afusellat, dona resposta a la nostra realitat com a país. Totes les llengües de la península, a excepció del castellà, van quedar prohibides durant aquella malaurada dictadura.

El BOP, "Boletín Oficial de la Provincia", del 31 de juliol de 1940 proclamava l'espanyol com l'únic idioma vàlid per la via pública, relegant els idiomes "regionals" a la vida privada. La primera disposició assenyala que: "todos los funcionarios de las corporaciones provinciales i municipales que se expresen en otro idioma, que no sea el oficial del estado, quedaran "ipso facto" destituidos, sin recurso ulterior". Doncs, no és d'estranyar que hi hagi gent que no s'estimi l'espanyol. Aquesta repressió ideològica i lingüística ha provocat i encara provoca ressentiment, odi i venjança.

Heus aquí part de la resposta a la pregunta: Com és possible que fins aquest 2023 un parlamentari del govern central no hagi pogut expressar-se en la seva pròpia llengua?

DEFENSAR les LLENGÜES ÉS DEFENSAR les DIFERENTS IDENTITATS I CULTURES que ens ENVOLTEN!!

HEM de CONTINUAR LLUITANT PERQUÈ NO TORNI A PASSAR!!

HEM DE PRESERVAR les nostres LLENGÜES, FENT-LES SERVIR, TRANSMETENT-LES, APREHENENT-LES I APRENENT-LES!

QUE VISQUI EL CATALÀ, L'EUSKERA, EL GALLEC, L'ARAGONÈS, L'ASTURIÀ I L'ARANÈS!!

QUE VISQUIN LES LLENGÜES!!

Margarita Espinosa Martínez
Professora jubilada de l'Institut Joan Brudieu, de la Seu d'Urgell.

T'ha agradat? Fes-te soci/a i ajuda a créixer aquest projecte

Nom i cognoms: _____

Adreça: _____

Correu electrònic: _____

Telèfon: _____

Pots enviar les teves dades a lal@lal.cat - o per correu a:

Yann Marais

c/. del Carme, 18, 2n. 3a - 25700 La Seu d'Urgell, Lleida

www.lal.cat

En compliment del que estableix la Llei Orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal, li comuniquem que les dades que vostè ens faciliti quedaran i seran tractades als fitxers titularitat de l'Alternativa per tal de prestar-li els nostres serveis, així com per mantenir-lo informat sobre qüestions relatives a l'activitat de l'organització. L'Alternativa es compromet a tractar de manera confidencial les dades de caràcter personal facilitades i, a no comunicar o cedir aquesta informació a tercers. Així mateix, informem de la possibilitat que té d'exercir els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició de les seves dades de caràcter personal en el correu electrònic de yann1448@hotmail.com.

LLEGEIX
L'ALTERNATIVA
www.lal.cat

L'ALTERNATIVA NO ES RESPONSABILITZA DE LES OPINIONS
DELS SEUS COL·LABORADORS I COL·LABORADORES

La clau d'una
Catalunya unida
per alliberar
la llengua catalana.

**PER EQUITAT TERRITORIAL,
PER JUSTÍCIA SOCIAL,
PEL BENESTAR,
PER LA CULTURA,**

VOLEM UN TEATRE-AUDITORI!

**Ajuda'ns a conseguir-ho,
uneix-te a la Plataforma**

